

N:o 13.

Ank. till Riksd. kansli den 10 maj 1890, kl. 12 midd.

Första Kammarens första tillfälliga utskotts utåtande n:o 5, i anledning af väckt motion angående skrifvelse till Konungen med begäran om framläggande af förslag till ändring i grufvestadgan i fråga om dispositionsrätten öfver mineralfyndigheter å viss kronojord m. m.

Uti sin i Första Kammaren väckta motion n:o 51 har herr Lundeberg föreslagit,

»att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, 1:o) att Kongl. Maj:t tacktes låta utarbeta och för nästkommande Riksdag framlägga förslag om sådan ändring i nu gällande grufvestadga, att malm och andra mineralfyndigheter, hvilka efter ändringens fastställande upptäckas på kronojord, som ej är under ständig besittningsrätt upplåten, må på för staten gagneligaste sätt kunna disponeras, samt 2:o) att Kongl. Maj:t ville förbjuda all inmutning af malmfyndigheter å sådan kronojord, som i föregående moment omförmäles, intill dess ändringar i ofvannämnda syfte blifvit i grufvestadgan vidtagna».

Under hänvisning till den i motionen förebragta utförliga motivering för detta förslag anser sig utskottet endast böra i korthet upprepa följande därför anförda hufvudgrunder, nemligen:

att de skäl, som under sist förliadna års riksdag anfördes för förändring af grufvestadgan, i den riktning att staten skulle tillförsäkras

möjlighet att vid inmutning af malmfyndigheter kunna komma i åtnjutande af med grufvbrytningen förenade fördelar, fortfarande egde giltighet och än mera vunnit i styrka bland annat af den omständigheten, att under 1889 33 utmål blifvit lagda och 247 mutsedlar blifvit utfärdade allenast inom Norrbottens län, hvilka siffror, enligt motionärens åsigt, oförtydligt bestyrka att intresset hos enskilde att söka komma i besittning af den kända ymniga tillgången på dylika fyndigheter tilltagit i samma mån utsigterna till lättade kommunikationer, ökad afsättning af malmerna, förbättrade pris och större efterfrågan på jernmarknaden börjat ljusna;

att utredningen angående tillgångarne af jernmalm visat, att dessa i de hittills kända grufvorna, hvarifrån köpmalm erhållits, på ett så betänkligt sätt minskats, att de inom öfre Norrland befintliga rika malmfyndigheterna snart måste blifva af största betydelse för fyllande af de större jernproducerande ländernas behof af köpmalm;

att de glada förhoppningar för fäderneslandets framtida utveckling och välstånd, som väckts af dessa landets stora naturrikedomar, icke hittills hafva motsvarats af dessas dispositioner och användning, då det vore allmänt känt att det bolag, som egt de mest betydande norrbottiska malmfälten, icke på senare tider begagnat dem till bergsbruksrörelse inom Sverige, utan afstått brytningsrätten i grufvorna till ett utländskt jernvägsbolag, hvilket dermed endast haft till mål att medelst malmexport söka betrygga sitt jernvägsföretag.

Den afgift af ungefär 1⁷/₈ öre per centner, som tillfallit grufvegaren, är emellertid så obetydlig att med fog kan påstås, att dessa landets naturrikedomar gått ur landet, utan att för detsamma medföra någon som helst motsvarighet i ökad välstånd och kapital — ett förhållande så beklagligt att det borde vara en kraftig maning till grufslagstiftningens ordnande i den riktning, att utländske undersåter blifva förbjudna att inom vårt land besitta grufvor och idka grufdrift, så mycket hellre som detta icke är det enda exemplet på svenska grufvors sköfling af utlänningar utan något kapitalutbyte för vårt land.

Alla dessa omständigheter synas motionären böra framkalla det spörsmålet, huru vida icke nuvarande grufvestadga borde undergå revision i ofvan antydda syfte och om ej det vore för landet fördelaktigast om staten ensam hade dispositionsrätten af å kronojord befintliga malmfyndigheter, som ännu icke blifvit inmutade, intill dess grufvelagstiftningen ordnats på sådant sätt, att staten, vid upplåtelsen af dess malmfyndigheter till enskilde, kan förskaffa sig bästa garantier för att grufdriften bedrifves på det för staten mest gagnande sätt.

En dylik lagändring synes vara påkallad jemväl af det förhållandet, dels att staten för närvarande icke kan med trygghet förvärfva eller ega gruffält på egen mark, då dessa af hvem som helst kunna inmutas och åter afhändas staten, dels att en del förut värdelösa mineralier, som icke äro föremål för inmutning, numera blifvit så värdefulla, att de ega större vigt för industrien än malmen.

Slutligen anför motionären, att de skäl, som nu föreligga för ett förbud tills vidare af inmutning af malmfyndighet å viss kronojord äro fullt så giltiga som de, hvilka voro bestämmande för förbudet emot utfärdandet af mutsedlar å stenkolsfyndigheter enligt kongl. förordningen den 24 augusti 1872.

Genom kongl. kungörelse den 19 aug. 1889 har på grund af Riksdagens skrifvelse af den 15 maj samma år förordnats,

»dels att i mutsedel, som utfärdas å fyndighet, belägen på sådan kronojord, hvarom ofvan sägs, tills vidare skall, om inmutningsansökningen gjorts efter denna dag, intagas förbehåll om skyldighet för inmutaren att vara underkastad de förändrade bestämmelser om rätt för kronan att deltaga i grufarbetet och den deraf fallande vinsten, som genom ny lagstiftning kunna blifva gällande,

och dels att för fyndighet, derå inmutning under sådant förbehåll erhållits, utmål tills vidare icke må anvisas».

Utom den i ofvannämnda skrifvelse af den 15 maj 1889 ifrågasatta ändringen i grufvestadgan angående rätt för kronan att till hälften med inmutaren deltaga i grufarbetet och den deraf fallande vinsten, har näst föregående Riksdag ansett nödigt att stadgan ändras äfven i annat hänseende, särskildt rörande rättsförhållandet emellan staten såsom jordegare och inmutare af apatit-förande jernmalm.

Nuvarande stadganden synas jemväl föranleda dertill, att vissa icke inmutningsbara mineralier, hvilka genom vetenskapens och teknikens framsteg på sista tiden blifvit värdefulla, hvarken kunna blifva åtkomliga för inmutaren eller jordegaren, i det fall att de förekomma inom utmål utan sammanhang med malmfyndigheten — en orimlighet af den påtagliga beskaffenhet att densamma obestriddigen påkallar snar rättelse.

Då flere dylika icke inmutningsbara mineralier ega ett sådant handelsvärde, att de kunna blifva föremål för lönande grufdrift, synes det äfven

ligga i det allmännas intresse att i grufvestadgan införa sådana bestämmelser för nämnda fyndigheters bearbetande, äfven om de förekomma enbart och utan sammanhang med malmfyndighet, att de kunna uppmuntra till deras eftersökande och upptäckande.

En i vissa fall känbar olägenhet, som bör undanrödjas, torde onekligen ligga i det af motionären anmärkta förhållandet, att staten icke enligt grufvestadgan kan, utan särskildt undantags stadgande, med trygghet mot förnyad inmutning besitta en förvärfvad eller sönad malmfyndighet, som för det allmänna af särskild anledning möjligen kunde vara af vigt och värde.

Lika med motionären anser utskottet nödigt att utländske undersåter i regel äro förbjudna att inom vårt land besitta grufvor och idka grufdrift, till undvikande af de betänkliga förvecklingar, som för ett litet land kunna uppstå i följd af konflikter emellan stora, af utländska män drifna affärsföretag samt statens intressen och lagar. Men på samma gång är utskottet förvissadt derom, att ett absolut förbud för utländing att inom landet ega och drifva grufverörelse, ingalunda vore enligt med statens och bergsbrukets sanna intressen. Många och talande bevis härför kunna anföras ur den svenska bergshandteringens historia, hvilken på ett lysande sätt ådagalägger, att denna närings lyftning i vissa fall på ett kraftigt sätt befrämjats af utländske mäns energi och kapital. Möjligheten till ett dylikt välbehöfligt understöd åt det svenska bergsbruket synes icke heller för framtiden alldeles böra afskäras. — Då nu grufvestadgans § 68 redan innehåller förbud för utländing att utan Konungens tillstånd bedrifva grufdrift, synes det som om endast mindre ändringar i detta fall vore erforderliga i syfte, dels att ökad arbetskyldighet eller förbud mot hvilostånd må hädanefter föreskrifvas för utländing, hvilken icke torde böra till förfång för andra spekulanter berättigas att länge försvara utmål, utan verklig grufdrift, dels att närmare tillsyn och kontroll öfver utländings grufdrift måtte anordnas, så att densamma må komma att oafbrutet bedrifvas på det för statens intressen mest gagnande sätt — äfven der dylik grufdrift utöfvas under formen af svenskt bolag. Med detta förtydligande anser sig utskottet ega fog att förorda förslagets första moment.

Enligt kongl. kommerskollegii underdåniga berättelse om bergshandteringen i riket under åren 1885—1888 utfärdades:

	I norra distriktet.	I hela riket.
År 1885	37 mutsedlar, deraf nyupptäckta 14.	497 mutsedlar.
» 1886	85 » » » 19.	461 »
» 1887	198 » » » 7.	486 »
» 1888	346 » » » 57.	825 »

Antalet mutsedlar, utfärdade inom norra distriktet, har således under åren 1887—1888 varit betydligt större än under de närmast föregående åren. Det utgjorde under dessa båda år icke mindre än 40,7—43 procent af alla inom hela riket samtidigt utfärdade mutsedlar, men endast 7,4—18,5 proc. under åren 1885—1886. I motionen meddelas derjemte att under år 1889 ensamt inom Norrbotten utfärdats 247 mutsedlar. Det är visserligen ej uppgifvet, men torde vara ganska antagligt att de allra flesta af dessa inom norra distriktet utfärdade mutsedlar afse fyndigheter å sådan kronojord, som i motionen omnämnes.

Under sådant förhållande och då innevarande Riksdags beslut att påskynda jernvägsbyggandet i Norrland torde ytterligare öka inmutningarnes antal i denna landsdel samt då någon åtgärd synes böra vidtagas i den riktning, att de föreslagna förändringarna i grufvestadgan icke blifva så godt som betydelselösa, anser utskottet att goda skäl föreligga för motionärens förslag jemväl i andra punkten. Enligt utskottets åsigt är visserligen inmutningsrätten af stor vikt och betydelse för vår bergshandtering, och utskottet skulle därför icke kunna vara med om eller tillstyrka denna rätts upphäfvande eller förbudande för någon längre tid. Ett sådant förbud skulle nemligen utan tvifvel verka hindrande och förlamande på den enskilda företagsamheten samt i hög grad fördröja upptäckandet af nya malmfyndigheter på dessa kronomarker, som ännu äro i jämförelsevis ringa grad undersökta i mineralogiskt och geologiskt hänseende. Men om det af motionären föreslagna förbudet endast får verka en kort tid, till dess beslut om de i 1:a punkten ifrågasatta förändringarna i grufvestadgan blifvit fattadt, och således sannolikt kunde upphöra att vara gällande redan under nästa riksdag, synas olägenheterna af ett sådant förbud icke kunna vara särdeles afsevärda.

På grund af det anförda hemställer utskottet att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla:

1:o att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för nästkommande Riksdag framlägga förslag om sådan ändring i nu gällande grufvestadga, att malm och andra mineralfyndigheter, hvilka efter ändringens fastställande upptäckas å kronojord, som ej är under

ständig besittningsrätt upplåten, må på för staten gagneligaste sätt kunna disponeras; samt

2:o att Kongl. Maj:t ville förbjuda all inmutning af malmfyndigheter å sådan kronojord, som i föregående moment omförmäles, intill dess frågan om här ofvan föreslagna ändringar i grufvestadgan blifvit afgjord.

Stockholm den 8 maj 1890.

På utskottets vägnar:

LARS BERG.

Reservation:

af herr *Lars Berg*. Då jag varit af olika mening med utskottet rörande det af motionären i 2:dra momentet föreslagna upphäfvandet af inmutningsrätten till malmfyndighet å viss kronojord, intill dess önskade ändringar i grufvestadgan vidtagits, har jag ansett att senare delen af utlåtandet, från »Enligt kongl. kommerskollegii — — —» etc., bortega följande lydelse:

»Hvad åter angår 2:dra momentet af motionen ser sig utskottet förhindradt att för sin del understödja detsamma.

Inmutningsrätten, som i nära tvenne sekel varit och ännu är grunden för den svenska grufvelagstiftningen, har nemligen derunder visat sig för bergsnäringen medföra så påtagligt välsignelsebringande verkningar, att de flesta bearbetade grufvor haft denna rätt att tacka för sin tillvaro.

Under sådana förhållanden synes ett upphäfvande äfven blott tills vidare af denna rätt, som utgjort och i de obygdor, hvarom här egentligen är fråga, ännu utgör den hufvudsakliga drifkraften dertill att bergs-

bruk kan uppstå, böra möta stora betänkligheter jemväl på den grund, att den första och förnämsta vigten för så väl staten som näringen, i afseende på de antagligen befintliga mineralrikedomarne å viss kronojord, uppenbarligen måste vara den, att de förborgade skatterna varda upptäckta och bearbetade;

att det vidare vore orimligt antaga att mineralfyndigheter inom de ofantliga områden, som af frågan beröras, uppgående till sannolikt mer än 1000 qvadratmil, till öfvervägande del jordtäckta, ännu icke undersökta bergssträckningar, skulle någonsin blifva tillgodogjorda utan bibehållande af inmutningsrätten, som ensam kan locka till deras ihärdiga eftersökande,

i följd hvaraf ock stora förluster skulle tillskyndas det allmänna om det på sista tiden återväckta intresset att på grufveletning offra arbete och kapital skulle genom suspension tills vidare af inmutningsrätten förqväfvast; samt att äfven om staten önskade att för särskildt ändamål sjelf disponera öfver ifrågavarande malmfyndigheter, det i sådant hänseende vore likgiltigt om inmutningsrätten tills vidare upphäfdes eller icke, enär staten alltid måste betala upptäckaren ungefär enahanda belopp, i ena fallet under form af köpeskilling för inmutningen och i det andra såsom belöning för upptäckten.

Då på grund häraf statens och bergsbrukets intressen skulle lida väsentlig skada genom inmutningsrättens upphäfvande tills vidare, så mycket mera som ett uttalande af Riksdagen i föreslagen riktning möjligen skulle till nytt lif väcka striden om denna rätts upphäfvande för alltid, beträffande all mark, och då väsentliga inskränkningar af mer nämnda rätt redan äro i vissa hänseenden genom kongl. kungörelsen af den 19 maj 1889 förbehållna, synes den i 2:dra momentet föreslagna åtgärden icke böra vinna Riksdagens understöd.

På grund häraf hemställer utskottet, att motionen måtte på det sätt bifallas, att Första Kammaren behagade besluta,

att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för nästkommande Riksdag framlägga förslag om sådan ändring i nu gällande grufvestadga, att malm och andra mineralfyndigheter, hvilka efter ändringens fastställande upptäckas å kronojord, som ej är under ständig besittningsrätt upplåten, må på för staten gagneligaste sätt disponeras.»

Herr *Rob. Almström* har begärt här få antecknadt, att han af andra uppdrag varit förhindrad att närvara vid ärendets slutliga behandling inom utskottet.
